

4 ÜNİTE

Temel Hak ve Ödevler (Anayasanın 2. kısmı)

Anayasada belirtilen hak ve ödevler ile ilgili hükümler;

- Temel hak ve hürriyetlerin niteliği
- Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması
- Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması
- Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması
- Yabancıların durumu

I- Temel Hak ve Hürriyetlerin niteliği:

Anayasanın 12. maddesi ne göre **HERKES**, kişiliğine bağlı **DOKUNULAMAZ-DEVREDİLEMEZ-VAZGEÇİLEMEZ** temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

II-Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması:

Temel hak ve hürriyetler anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak **KANUNLA** sınırlandırılabilir. Sınırlamalar anayasanın **SÖZÜNE** ve **RUHUNA** Demokratik Toplum düzenine,

LAİK CUMHURİYETİN gereklerine --2001 dgşk

ÖLÇÜLÜLÜK ilkesine aykırı olamaz -- 2001 dgşk

HAKKIN ÖZÜNE dokunulamaz ----2001 dgşk

III-Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılamaması:

(İlk kez 1961 Anayasası ile hukukumuza girmiştir.)

Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin **HiçBiri** devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne bozmayı ve insan haklarına dayanan Demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan **FAALİYETLER** biçiminde **KULLANILAMAZ** (Anayasanın 14. maddesi)

IV-Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması:

*Savaş, Seferberlik, Olağanüstü hallerde

milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla durumun gerektirdiği ölçüde Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurabilir. Bular için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

ANCAK OLAĞANÜSTÜ HAL DAHİ OLSA:

- Kişinin yaşama hakkına dokunulamaz
- Kişinin maddi ve manevi varlığına dokunulamaz
- Kimse din, Vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz
- Suç ve cezalar geçmişe yürütülemez
- Suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz (Masumiyet karinesi)

NOT: HEM HAK HEM ÖDEV OLAN HAK VE HÜRRİYETLER;

Kişi hak ve ödevler	Hem hak hem ödev olan hak ve hürriyet yoktur.
Sosyal ve Ekonomik hak ve ödevler	Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi
	Çalışma Hakkı ve Ödevi
Siyasi hak ve ödevler	Vatan hizmeti
	Vergi ödevi
	Seçme ve seçilme

NOT; ÖNCEDEN İZİN ALINMADAN **DÜZENLENEN, KULLANILAN, KURULAN**
HAK VE ÖDEVLER

Önceden izin almadan düzenlenir	Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı
Önceden izin almadan kullanılan	Sürelili ve süresiz yayın hakkı
Önceden izin almadan kurulanlar	Dernekler, Siyasi Partiler, Sendikalar Basım evleri

NOT: KİŞİ HAK VE ÖDEVLERİ

Bazı hak ve ödevler belirtilen sebeplerle kanunla sınırlandırılabilir.

--Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması

- Özel hayatın gizliliği
- Konut dokunulmazlığı
- Haberleşme hürriyeti

-- Toplantı Hak Ve Hürriyetler

- Dernek kurma hürriyeti
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Milli Güvenlik, Kamu Düzeni, Suç İşlenmesinin Önlenmesi, Genel Sağlık ve Genel Ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak **KANUNLA** düzenlenir.

Not: Yukarıda belirtilen sebepler sendika kurma Hakkı içinde geçerlidir.

YERLEŞME VE SEYAHAT HÜRRİYETİ

Yerleşme ve seyahat hürriyeti şu sebeplerle sınırlandırılabilir.

- Suç işlenmesini önlemek
- Sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak
- Sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek
- Kamu mallarını korumak

Seyahat hürriyeti;

- Suç soruşturması
- Suç kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amacıyla kanunla sınırlandırılabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz

KARIŞTIRILAN HAKLAR:

Kişi hakları ile sosyal ve ekonomik haklarda isim benzerliği nedeniyle birbiriyle karıştırılan haklar vardır. Bunlar;

KİŞİ HAK VE ÖDEVLER	SOSYAL VE EKONOMİK HAK VE ÖDEVLER
Konut Dokunulmazlığı	Konut Hakkı
Zorla Çalıştırma Hürriyeti	Çalışma Ve Dinlenme Hakkı
Bilim Ve Sanat Hürriyeti	Sanat Ve Sanatçının Korunması
Dernek Kurma Hürriyeti	Sendika Kurma Hürriyeti
Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı	Grev Hakkı
Mülkiyet Hakkı	Toprak Mülkiyeti

KAMU YARARI OLAN HAK VE ÖDEVLER:

- Kıyılardan Yararlanma
- Toprak Mülkiyeti
- Tarım, Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında Çalışanların Korunması
- Kamulaştırma
- Devletleştirme ve Özelleştirme

KAMULAŞTIRMA:

Devlet ve kamu tüzel kişileri;

- Kamu yararının gerektirdiği hallerde
- Gerçek karşılıkları peşin ödenmek şartıyla

Özel mülkiyette bulunan TAŞINMAZ malların tamamını veya bir kısmını kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir.

Ancak;

- Tarım reformunun uygulanması,
- Büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi,
- Yeni ormanların yetiştirilmesi,
- Kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedelinin ödenme şekli Kanunla gösterilir.

Kanunun taksitle öngördüğü hallerde taksitlendirme süresi **5(beş) YILI AŞAMAZ** ve taksitler **EŞİT** olarak ödenir.

Kamulaştırılan toprakların, o toprağı doğrudan doğruya işleten KÜÇÜK ÇİFTÇİYE ait olanların bedeli her durumda PEŞİN ödenir.

DEVLETLEŞTİRME:

Kamu hizmeti niteliği taşıyan **ÖZEL TEŞEBBÜSLER** kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde **DEVLETLEŞTİRİLEBİLİR**.

SIYASİ PARTİLERLE İLGİLİ HÜKÜMLER

- Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar. (serbest kuruluş sistemi)
- Siyasi partiler en az 30 Türk vatandaşının bir araya gelmesiyle kurulur.
- Genel seçimlerde oyların toplamının %10'unu geçen siyasi partiler milletvekili çıkartarak meclise girebilirler.
- Siyasi partilerin devletten mali yardım alabilmeleri için ülke düzeyindeki geçerli oyların %3'ünü almaları gerekir.(2004 değişik.)
- Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurudur.

SIYASİ PARTİLERLE ÜYE OLABİLMEK İÇİN:

- T.C. vatandaşı olmak
- 18 yaşını doldurmuş olmak
- Kısıtlı olmamak
- Yükseköğretim elemanları ile yükseköğretim öğrencileri siyasi parti merkez karar organlarında faaliyet göstermek şartıyla siyasi partilere üye olabilirler

SIYASİ PARTİLERLE ÜYE OLAMAYANLAR:

- Sayıştay Dahil Yüksek Yargı Organları Mensupları
- Hakim ve Savcılar
- Silahlı Kuvvetler Mensupları
- Devlet Memurları
- İşçi Niteliği Taşımayan Kamu Görevlileri
- Askeri Öğrenciler
- Yükseköğretim öncesi öğrenciler

SIYASİ PARTİLERİN TÜZÜK VE PROGRAMLARI İLE EYLEMLERİ

- Devletin bağımsızlığına
- Ülkesi ve Milleti ile Bölünmez bütünlüğüne
- İnsan haklarına
- Eşitlik ve Hukuk devleti ilkelerine
- Milli Egemenlik
- Demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz
- Sınıf ve zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz.
- Suç işlenmesini teşvik edemez

SIYASİ PARTİLERİN UYACAKLARI ESASLAR:

- Siyasi partiler ticari faaliyetlerde bulunamazlar.
- Yabancı devletlerden, Uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruğu olmayan gerçek veya tüzel kişilerden mali yardım alamazlar. Alan siyasi partiler temelli kapatılır.
- Temelli kapatılan bir parti başka ad altında kurulamaz.
- Siyasi partiler Valilik karşısı eylemlerde bulamazlar.
- Sınıf ve zümre diktatörlüğünü savunan partiler kurulamaz.
- Siyasi partilerin mali denetimi SAYIŞYAT aracılığıyla Anayasa Mahkemesi tarafından yapılır.
- Siyasi partiler Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından 2/3 oy çokluğu ile kapatılır.(2010 değişik.)
- Bir siyasi partinin kapatılmasına neden olan kurucuları dahil üyeler, kapatma kararının RESMİ GAZETEDE gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak 5 YIL SÜREYLE bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar.